

A két Zsasskovszky testvér a magyar egyházi zenének igen jelentékeny és méltán nagyraértékelt tényezője volt. Több külföldi és pápai kitüntetésben részesültek és számos külföldi művészi testület választotta be őket tiszteleti tagjai közé. Nevüket mégis legjobban a Tárkányi-féle Katolikus Egyházi Énektár tartotta emlékezetben. Ennek zenei része kettőjük munkája.

Az Énektár (330 oldalon 330 ének és 7 litánia) a magyar egyházi népéneket igyekezett századelei elesettségéből tisztultabb, magyarabb és liturgikusabb szintre emelni. Tartalma valóságos összefoglalása annak a sok mindenfelől összejött énekanyagnak, mely ez időben templomi gyakorlatunkban dívott. Latin, magyar, német és cseh énekek futnak itt össze a kor — egyáltalán nem liturgikus, de még csak nem is magyar — ízlése szerint, valami praktikus, mindenkinek tetsző, szinte nemzetközi közös nevezőre hozva. A szerzők a régi magyar forrásokat egészen mellőzték (lehet, hogy nem is ismerték). Dallamaik egyrésze Bozóki gyűjteményéig még csak visszanyúl, de ennél hátrább már nem. Így természetes, hogy régi énekeink is rontott, németes külsőben jelennek meg. A szerkesztők bőven merítenek az általános kántori gyakorlatnak — száj-hagyomány vagy kéziratok útján terjesztett — dalkészletéből. De csak úgy minden javító beavatkozás nélkül. Sok éneket vesznek át (Tárkányi többnyire igen szép szövegeivel) német és cseh könyvekből. Erre bizonyos fokig szükség is lehetett, mert pl. a magyar templomi dalanyagban nem volt elegendő miséének. A ma is legjobban elterjedt misénekeink (Áldozattal járul hozzád, Egybegyűltünk, Kegyességgel hívsz, Szeretettel jönnek hozzád) és más énekek dallama W. H. Veit Korálkönyv-éből (Prága-Leitmeritz, 1846.) került a „Tárkányi—Zsasskovszky”-ba és e révén a magyar közhasználatba.

Az Énektár — minden hibája ellenére is — nem állt semmivel sem mélyebb szinten, mint a külföld e nemű gyűjteményei. Abban az időben azok is kritika és javítás nélkül hoztak igen heterogén dallamanyagot és általában orgonakiséretük sem választékosabb vagy igényesebb. A kántoraink körében közkézen forgó kéziratok gyűjteményeknél pedig az új Énektár határozottan sokkal jobb, praktikusabb, rendszeresebb, áttekinthetőbb, bővebb és muzikálisabb volt. Ezért is terjedt el az egész országban és népszerűségét sokáig a zenei és magyar érték tekintetében nála haladottabb gyűjtemények sem tudták megdönteni.

Régi énekeskönyvek előszavából

„Az Énekeknek Nótáit Cottákkal fel jegyezni (a mely némelyeknek volt kívánsága) haszon nélkül való munka volna, mivel a Cottához közönségesen Kántoraink nem értenek; de nemis szükséges, mert azokat a Kántorságra menendő lfiak meg tanulhattják az ahoz értőktől...”

(A keresztény katolikusok egyházi Énekes Könyve... 1805. = Kájoni: *Cantionale Catholicum* III. kiad.)

„Azt hiszem, nem is csalódom, hogy legnagyobb szükségét fogok pótolni, ha a Magyar Egyházi énekes karnak olyan énekes könyvet nyújtok, melyben minden külső és belső, rendes és rend-küüli, magányos és közönséges alkalom feltalálhassa magát. Nem tudok én semmi vallásos munkát, melyre annyi üres kéz várna, mint éppen erre. Minden falusi népünk szemét emeli a hegyekre, és nézi esennen, honnét jön e béli segedelem. De még a városi köznépbünkben is kitűnik minden illető alkalommal, hogy e munkának hiányát sinli. — Szükséges hát ezt a második anyagi kart lépcsőnkint emelni, hogy lassankint közelítsen az elsőhez, mely mennyben zengedez.”

(Kovács Márk: *A keresztény katolikai isteni tiszteletnek minden ágaira ki-terjedő énekes könyv... 1842.*)